

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
הפקולטה למדעי הרוח והחברה
המחלקה לחינוך תשע"ט-2019-2018

שם הקורס: מבוא לסוציולוגיה של החינוך

מספר הקורס: סמס' אי 129-1-12371, סמס' בי 129-1-2381

שם מרצה: גיא שני guyshani@post.tau.ac.il

שעת קבלה: מפורסמות באתר הקורס

יעדי ההוראה:

מטרת הקורס היא להקנות לסטודנטים/יות את נקודת המבט ומושגי היסוד של הסוציולוגיה בכלל והסוציולוגיה של החינוך בפרט. בסמסטר א' נתמקד בדיסציפלינה הסוציולוגית ונלמד לבחון את העולם בעיניים חברתיות. בסמסטר ב' נבחן את מערכת החינוך מנקודת מבט סוציולוגית ביקורתית – נשאל מהו תפקידה המוצהר ומהי היא עושה בפועל? נלמד להכיר את הקשר ההדוק בין רקעו החברתי של הפרט לבין הישגיו הלימודיים ואת הסיבות לכך, נביט בחיי בית הספר והכיתה מנקודת מבט סוציולוגית ונבחן גם מקרים ותופעות של שינוי וצמצום פערים בחינוך.

פרשיות לימודים:

סמסטר א

מהי הסוציולוגיה – מהו החברתי? תפישות תיאורטיות מרכזיות
שיעורים 1-2 הקדמה - הדמיון הסוציולוגי; תיאוריות מבניות (פונקציונליזם וקונפליקט)

שיעור 3 – פרספקטיבת מיקרו ואינטראקציה

שיעור 4 – תיאוריות הבנייתיות

שער שני - תמות ומושגים מרכזיים במחקר הסוציולוגי

שיעור 5 – חברות

שיעור 6 תיוג וסטייה

שיעור 7 ריבוד ואי שוויון

שיעור 8 – השלמות ויישור קו

שיעור 9 ארגונים ובירוקרטיה

שיעור 10 – אתניות ולאומיות

שיעור 11 - מגדר

שיעור 12 – גלובליזציה

שיעור 13 – סיכום: הסוציולוגיה וחיינו

מסטר ב

נתוני רקע ומבוא תיאורטי

- שיעור 1 : מערכת החינוך בישראל – בין השיח הציבורי לשיח האקדמי ונתונים מהמחקר
- שיעור 2: פרספקטיבות תיאורטיות מרכזיות על מערכת החינוך
- שער ראשון : מערכת החינוך כאתר של אי שוויון ושעתוק
- שיעור 4: צפייה בקטעי סרטים ודיון
- שיעורים 5-6 : התיאוריה הבורדייאנית בחינוך – הביטוס, סוגי ההון ושעתוק בחינוך
- שיעור 7: בחירה כמנגנון של התמיינות חברתית – מודלים של בחירת מוסדות ותחומי לימוד
- שער שני: מערכת החינוך כאתר של מוביליות שינוי (מוגבלים)**
- שיעור 8: מגדר וחינוך – המהפכה הלא גמורה
- שיעור 9: התרחבות מערכת ההשכלה הגבוהה ואי-שוויון השכלתי- המקרה של ה מכללות והמעמד הבינוני המזרחי החדש
- שיעור 10: מוביליות אישית וחציית גבול – דור ראשון להשכלה
- שער 3 מבט סוציולוגי על חיי בית הספר, הכיתה והתלמידים**
- שיעור 11: זהויות אתניות, זהויות של תלמידים והישגים לימודיים
- שיעור 12: אינטראקציות בכיתה – אלימות בבית ספר ; סוציולוגיה של חרם
- שיעור 13: סוציולוגיה שימושית למורים?

דרישות והרכב ציון הקורס *

משקל בציון הסופי **	
נוכחות	- _____ %
בחנים ***	- _____ %
<u>מסטר א (50% מהציון)</u>	
עבודות	- <u>15</u> %
מבחנים	- <u>85</u> %
<u>מסטר ב (50% מהציון)</u>	
עבודות	- <u>15</u> %
מבחנים	- <u>85</u> %
סיורים	- _____ %
סה"כ	- 100%

ציון עובר בקורס - ציון סופי 70 לפחות

רשימה ביבליוגרפית:

עברית

- ריצ'רד, ג'. (2006). סקירה היסטורית של התאוריה הסוציולוגית: השנים הראשונות, מתוך: *תאוריות סוציולוגיות מודרניות*, האו"פ: רעננה. עמ' 3-50.
- דורקהיים, א., 2006. "מהי עובדה חברתית". מתוך: *הכללים של המתודה הסוציולוגית* - תל-אביב: רסלינג. עמ' 57-66.
- מרקס, ק., אנגלס, פ. המניפסט הקומוניסטי. בתוך: אנוך, י. (1993). *תאוריות סוציולוגיות קלאסיות* - קובץ מקורות ומאמרים. רמת אביב: האוניברסיטה הפתוחה. עמ' 5-30.
- ארון, ר. (1994). אמיל דירקהיים - על חלוקת העבודה החברתית (1893). מתוך *ציוני דרך בהגות הסוציולוגית*, חלק ב. תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה. ע' 330-321. משונים, ג. ג. (1997). *סוציולוגיה*, תל אביב: עם עובד. עמ' 169-146 (פרק 6 - אינטראקציה חברתית ביום יום)
- גופמן, א. (1980). *הצגת האני בחיי היום יום*. הקדמה, ופרק א': 'ביצועים', עמ' 72-13.
- שפירא. יונתן בון אליעזר אורי. 1986. *יסודות הסוציולוגיה*. מיסוד עמ' 113-111.
- ובר, מ. (1984) *האתיקה הפרוטסטנטית ורוח הקפיטליזם*, תל-אביב, עם-עובד, עמ' 41-19.
- משונים, ג'. (1999), *סוציולוגיה*, תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה. פרק 5: חירות, עמ' 145-120.
- שפירא, י.; בן-אליעזר, א. (1986). תהליך החיברות (סוציאליזציה), מתוך *יסודות הסוציולוגיה*. תל-אביב: עם עובד. עמ' 72-58.
- משונים, ג. ג. (1997). *סוציולוגיה*, תל אביב: עם עובד. עמ' 230-200 (פרק 8 - סטייה)
- מרטון, ר. (1971). מבנה החברה והאנומיה, מתוך: *התאוריה החברתית והמבנה החברתי*. תל-אביב: יחדיו. פרק ד', 196-232.
- רם, אורי וניצה ברקוביץ. 2006. "מבוא: שיוויון ושוני". בתוך: *אישויון*. באר שבע: הוצאת הספרים של אוניברסיטת בן גוריון.
- יעיש, מ. תלמוד, א. (2007), ריבוד. מתוך: רם, א. וברקוביץ, נ. (עורכים), *אישויון*, אוניברסיטת בן-גוריון, באר-שבע, 377-370.
- מקס ובר: מעמד סטטוס ומפלגה. בתוך: ליסק מ. (1973) *סוגיות בסוציולוגיה*, מבנה וריבוד חברתי. תל-אביב: עם עובד. עמ' 71-58.
- באומן, ז. (1996). מודרניות ושואה: על הרציונליות האינסטרומנטלית של מנגנון ההשמדה. *תאוריה וביקורת*, 9, 135-140, 126-134.
- בלאו, פ.מ., סקוט, ר.ו. (1976). *ארגונים פורמליים*. תל-אביב: יחדיו. פרק 2 עמ' 76-41.
- שנהב, יהודה (2006). "אתניות". בתוך: *אישויון*. אורי רם וניצה ברקוביץ' (עורכים). באר שבע: אוניברסיטת בן גוריון (עמ' 63-55).
- ברנשטיין, דבורה וסבירסקי, שלמה (1993). "מי עבד במה, עבור מי וממורת מה? הפיתוח הכלכלי של ישראל והתהוות חלוקת העבודה העדתית". בתוך: החברה הישראלית: היבטים ביקורתיים. אורי רם (עורך). תל אביב: ברירות עמ' (147-120).
- הרצוג, ח. (2007), מגדר. מתוך: רם, א. וברקוביץ, נ. (עורכים), *אישויון*, אוניברסיטת בן-גוריון, באר-שבע. 227-220.
- גיליגן קרול, (1995). *בקול שונה*. תל-אביב. ספריית הפועלים. פרק 6: מבט על הבגרות, עמ' 190-165.
- אורי רם. 2004. "הפערים החדשים: קפיטליזם גלובלי, פוסט-פורדיזם ואישויון עמ' 33-16 בתוך: *שלטון ההון החברה הישראלית בעידן הגלובלי*, כותר (ספריה מקוונת). עורכים: ד. פילק וא.רם. תל-אביב: הקיבוץ המאוחד יוגב אברהם, ליבנה עידית, פניגר יריב. 2009.
- "סינפורם במקום כרכור? מבחני הישג בינלאומיים והגלובליזציה של יעדי החינוך". מגמות מ"ו. 3. 337-355.
- יוגב אברהם, ליבנה עידית, פניגר יריב. 2009. "סינפורם במקום כרכור? מבחני הישג בינלאומיים והגלובליזציה של יעדי החינוך". מגמות מ"ו. 3. 337-355.
- אילוז, אווה - מדוע אהבה כואבת? הסבר סוציולוגי. קטעים נבחרים
- סבייסקי, שלמה, אתי, קונור-אטיאס ורותם, זלינגר. 2015. *תמונת מצב חברתית 2015*. תל-אביב: מכון אדווה. ע"מ: 31-22.
- הרן, ג. ק. (1990). פרק 1: הגישה הסוציולוגית לחינוך הבית ספרי. בתוך: *מגבלות החינוך הבית ספרי ואפשרויותיו* - מבוא לסוציולוגיה של החינוך. ירושלים: אקדמון. עמ' 40-3.
- הרן, קריסטופר ג. 1990. תאוריות על החינוך הבית-ספרי והחברה: הפרדיגמה הפונקציונליסטית: **מגבלות החינוך הבית ספרי ואפשרויותיו**. ירושלים: אקדמון.
- פניגר. יריב. פסיכולוגיה, הסללה ואישויון: הרפורמה בבתי הספר המקיפים הדתיים כמקרה מבחן. (תדפיס)
- צורתיו של ההון / פייר בורדייה. תדפיס.
- ריצ'רד, ג'. (2006), הביטוס ושדה, מתוך: תאוריות סוציולוגיות מודרניות, רעננה: האוניברסיטה הפתוחה, 458-445.
- גבאי-אגוזי, לימור. 2011. "דינאמיקת קבלת החלטות השכלתיות בקרב הורים ותלמידים בישראל: הבדלים מעמדיים ומגדריים." עבודת גמר לקבלת תואר דוקטור לפילוסופיה, תל אביב, עמ' 30-20.
- אדיר-קת, אודרי ועודד מקדוסי. 2009. "מגמות באישויון מגדרי בתחומי הלימוד במערכת ההשכלה הגבוהה. עמ' 116-95. בתוך: *מגדר ואתניות בהשכלה הגבוהה בישראל*, עורכים: ר. הרץ לזרוביץ וי. אופליסקה. חיפה: פרדס.
- איילון, חנה. 2008. "מי לומד מה, היכן, מדוע? השלכות חברתיות של ההתרחבות והגיוון במערכת ההשכלה הגבוהה בישראל." *סוציולוגיה ישראלית* (1): 33-60. עמ' 39-33.
- ברזילי-שחם, יסמין ומאיר יעיש. 2015. "השפעת המוסד האקדמי על ההזדמנויות התעסוקתיות של בוגרי "סוציולוגיה ישראלית": כתב-עת לחקר החברה הישראלית, (2): 75-56.
- הישראלי, אדם. "דור ראשון להשכלה: כניסתם של צעירים מזרחים מהפריפריה להשכלה הגבוהה בישראל"
- טרנר, ר.ה. (1986). דרכי התקדמות חברתית באמצעות חינוך - ניעות חסויה וניעות תחרותית. מתוך שפירא ופלג (עורכות) *הסוציולוגיה של החינוך*, ת"א: עם עובד, עמ' 235-217.
- מזרחי ניסים, גודמן יהודה ופניגר יריב. 2013. "הם 'פריקים' ואנחנו 'ערסים': שלילתם של אתניות ומעמד בתפיסת תהליכי הסללה בבתי ספר בישראל. עמ' 107-83, בתוך: פרקטיקה של הבדל בשדה החינוך בישראל. עורכים: י. יונה. נ. מזרחי וי. פניגר. ירושלים: מכון ון ליר.
- קשתי, י.; אריאלי, מ.; הראל, י. (1985). הכיתה כמערכת משמעות. *מגמות*, כ"ט (1), ע' 21-7.
- שביט יוסי, וערן חכים. 2017. חרם בין תלמידים. ירושלים: מכון טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל.
- בנבנישתי, ר. (2002). *אלימות במערכת החינוך* - תשס"ב דו"ח ביניים על ממצאי סקר בקרב התלמידים. לשכת המדען הראשי, משרד החינוך. תמוז תשס"ב - יוני 2002.
- יורם הר-פז. 2014. "אנחנו רוצים יותר נתונים ופחות סיפורים" *הד-החינוך*. דצמבר 14-2, עמ' 44-41.
- פניגר יריב, ולפסטיין אדם 2014. "האם יש פדגוגיה ישראלית". *הד החינוך*. דצמבר 2014. 88-84.

אנגלית

- Addams, Jane. 1913. "Women and Public Housekeeping"
- Bowles S. & Gintis, H. (2001). Schooling in capitalist societies. In: Ballantine & Spade (Eds.), *School & Society*, U.S: Wadsworth. 58-61
- Lareau, Annette. 2002. "Invisible Inequality: Social Class and Childrearing in Black Families and White Families." *American Sociological Review* 747-76.
- Bernstein Basil, (1977), Social class, language and socialization. In: Karabel, J. and A.H. Halsey (eds.), *Power and Ideology in Education*, New York: Oxford university press, 473-486.
- Ball, Stephen J., Jackie Davies, Miriam David, and Diane Reay. 2002. "'Classification' and 'Judgement': Social Class and the 'Cognitive Structures' of Choice of Higher Education." *British Journal of Sociology of Education* 23(1):51-72.
- Hottinger, Sara. 2010. "Mathematics and the Flight from the Feminine: The Discursive Construction of Gendered Subjectivity in Mathematics Textbooks." *Feminist Teacher* 21(1):54-74.
- Spade, J.Z. (2000). Gender and education in the United States. In: Ballantine, H.J. & Spade, Z.J. (Eds.) *School & Society*, U.S: Wadsworth 270-278.
- Collins, R. (2001), Conflict theory of educational stratification. In: Ballantine & Spade (Eds.), *School & Society*, U.S: Wadsworth. 47-54.
- Collins Randell. 2009. Violence a micro-sociological theory. 156-174

יקבעו בתחילת הקורס ולכל המאוחר בשבועיים הראשונים של הסמסטר ולפני תום תקופת השינויים.
אין לשנות את מרכיבי הציון הסופי במהלך הסמסטר.
על המורה להודיע מראש על סוג הבחנים ומועדם.

*
**
***